

ישראל שניטלה מהם, ושכמסתרים וחדרי לבי פנימה תבכה נפשי, אשר נלקחה מאתנו גאותנו ותפארתינו. גאיתן של ישראל וכמ"ש במדרש על הכתוב, ויצא מן בת ציון כל הדרה, אלו תלמידי חכמים ואין לנו שיעור רק התורה הזאת, ובתי כנסיות ובתי מדרשות אשר כם נמצא מרגוע ונוחם. כעין הכתוב, מה ידירות משכנותיך – גם צפור מצאה בית ודרור קן לה (מכלים פ"ד), וכמ"ש במדרש (וילקוט טז), אמרו ישראל עד מתי יהיו העכו"ם מחרפים אותנו ואומרים כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו, ושגם בהיותנו כצפור נודדת מן קנה מחופים ומטולמלים, נמצא מנוח ומרגוע במשכנות ד', בעת אשר נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ד'.

והנה, אגרא דהספדא דלויי (נכוח דף ו') ופרש"י, להרים קול בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים, ואם היתה המטרה רק הבכי והורדת דמעות, מוכשרות לזה ביחוד המקוננות כעין הכתוב, התבוננו וקראו למקוננות – ותמהרנה והשנה עלינו נהי ותרדנה עינינו דמעה, והמה בקיאות במלאכתם לפעול על עצבי השומע ולהניע מיתרי הלב, כהיודע להכות הכפתור שירעשו הספים; וביחוד כאשר אל שחרם ובצעם ישאו נפשם, לא יפול רוחם בקרבם ועד נפשם לא תגיע הרעה, וברוח שקטה ודעת מיושבת – שאינה נרעשת מהאסון והשבר – ימהרו לדבר צחות וכחם אתם להעיר השימעים, אשר ישבעו רצון בבואם לשמוע ולהויל דמעות, כי ימהרו להגיע למטרתם זו ע"י המקוננות; אמנם כבר נתבאר למעלה, כי מטרת הבכי והורדת דמעות, היא להתעורר לתשובה – ועל דרך שארז"ל, כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו (טבת דף ק"ט); ואמרו בלשון, סופרן דהיינו שסיפר ומכרר אותן הדמעות שהן לשם שמים, מה שמצטער על אבדן אדם כשר, ולא חלק הדמעות שמצטער על הפסד אוהב וידיד – כאשר אדם כשר הוא טוב ומטיב לבריות – ובדרך כלל הדמעות שמוריד, לא בסיבת שהיה אדם כשר, אינם בכלל האמור שהקב"ה מניחן בבית גנזיו; ולזאת גם הספדן מהראוי שיהא ירא שמים ושהיו דברים היוצאים מן הלב הנכנסין לתוך הלב, ויפח רוח חיים ורגש פנימי, ויעשה רושם קבוע בלבותם, אף אם לשונו לא תמחר לדבר צחית, ואינו מוכשר להלהיב חדמיון בסגנונו החצוני (וכבר נתבאר למעלה (סעף י"ט) ביאור הכתוב, התבוננו וקראו למקוננות – ואין סותר לשון, אבדה כל חמדתה להא – דחליש דעתיה דרב אשי דמדמי ליה לאבדה, וכמ"ש (ע' מגילת דף ע"ו), ולפי שבעצם אינה כאבירה, וגם לא ישכח מלב תופשי תורה, ושומרים דבר שמועה מפיו), (ע' יבמות דף כ"ז).

קצת מהדברים המבוארים למעלה אמרתי בהספדו של מר חיתני הרב הגאון הגדול בדורו שהיה מפורסם בכל תפוצות ישראל בתורתו וצדקתו ר', ברוך מרדכי ליבשיץ זצלה"ה, אשר האיר לבני ישראל בחידושי תורתו ותשובותיו להלכה למעשה, בעמ"ח שו"ת, ברית יעקב ב' חלקים (נדפסו שנת תרל"ז תרל"ז) וספר, בית מרדכי, דרושים (נדפסו שנת תרמ"א) והיה ששלת היוחסין נצר מגזע נאונים קדושי ישראל, והיה רב אב"ד דק"ק סעמיאטיץ, וואלקאוויסק, נאווהרדאק, שעדליץ, ונה נפשיה ליל ראשון של פסח שנת תרמ"ז (נולד בוילנא שנת תקע"ה), אשר העיר ווילנא הרה וילדה כו', ואשר נהפך החג לאבל, ע"ד הכתוב, והבאתי השמש בצהרים – והפכתי חגיכם לאבל, ושבהיותו אחד מוקני הדור מראשי גאיני וצדיקי הדור הקדום, מי יביא תמירתו, ואשר אם כי כבר חלה ימים רבים – ואנשי העיר הרבו ברה"ל ותחנונים, אכן ד' סכך בענן מעבור תפלה – וידעו כי ימיו ספורים, בכל זאת היה גם בימי האחרונים לתל תלפיות שעיני הכל נשואות אליו, כי יבקש בעדם רחמים (ע' ב"ב דף קט"ו), ויע ועכ"א

וכן אמרתי כמה דברים מהמבואר למעלה, בהספדו של כבוד אדוני אבי מורי, עטרת ראשי הודי ותפארת, הרב הגאון המפורסם בתורתו ויראתי המהירה סועק"ה ר', נפתלי הירץ זצלה"ה, אשר הצטיין מנעוריו בשקידתו בתורה (ובבחרותו ובה ללמוד כשתי שנים בשיבת הגאון סאורן